

Градиво за други колоквијум из Математике 1 - смене 2, 4, 6 и 7

1. Израчунати граничне вредности

$$\begin{array}{lll} \text{a)} \lim_{x \rightarrow \infty} (x - x^2 \ln(1 + 1/x)), & \text{б)} \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos(1 - \cos x)}{x^4}, & \text{в)} \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos^4 x}{x \sin 3x}, \\ \text{г)} \lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{\operatorname{tg} x}{\sin x} \right)^{1/\operatorname{tg}^2 x}, & \text{д)} \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\arcsin x - \operatorname{arctg} x}{x^3}, & \text{ђ)} \lim_{x \rightarrow \infty} \left(\frac{x-1}{x-2} \right)^{3x}, \\ \text{е)} \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1}{x^2} \ln \frac{\sin x}{x}, & \text{ж)} \lim_{x \rightarrow 0} \frac{x^2}{\sqrt{1+x \sin x} - \sqrt{\cos x}}, & \text{з)} \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\operatorname{ch} x^3 - 1}{(x - \sin x)^2}. \end{array}$$

а) Ако искористимо Маклоренов развој за функцију $\ln(1+t) = t - \frac{t^2}{2} + o(t^2)$ кад $t \rightarrow 0$ (мало „о“ од $f(t)$) је функција за коју важи $o(f(t))/f(t) \rightarrow 0$ кад $t \rightarrow 0$ тј. $o(f(t))$ је занемарљиво мала у поређењу са $f(t)$) имамо

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \left(x - x^2 \left(\frac{1}{x} - \frac{1}{2x^2} + o\left(\frac{1}{x^2}\right) \right) \right) = \lim_{x \rightarrow \infty} \left(x - x + \frac{1}{2} + o(1) \right) = \frac{1}{2}.$$

Алтернативно, задатак се може решити применом Лопиталовог правила. Ако уведемо смену $x = 1/t, t \rightarrow 0$, дати лимес се своди на

$$\lim_{t \rightarrow 0} \left(\frac{1}{t} - \frac{\ln(1+t)}{t^2} \right) = \lim_{t \rightarrow 0} \frac{t - \ln(1+t)}{t^2} \stackrel{\text{Л.П.}}{(0/0)} \lim_{t \rightarrow 0} \frac{1 - \frac{1}{1+t}}{2t} = \lim_{t \rightarrow 0} \frac{1}{2(1+t)} = \frac{1}{2}.$$

б) Задатак ћемо решити свођењем на познати лимес $\lim_{t \rightarrow 0} \frac{\sin t}{t} = 1$:

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos(1 - \cos x)}{x^4} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos 2 \sin^2 \frac{x}{2}}{x^4} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{2 \sin^2 \sin^2 \frac{x}{2}}{x^4} \cdot \frac{\sin^4 \frac{x}{2}}{\sin^4 \frac{x}{2}} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{2 \sin^4 \frac{x}{2}}{2^4 \left(\frac{x}{2}\right)^4} = \frac{1}{8}.$$

в) Користимо Маклоренове развоје $\cos t = 1 - \frac{t^2}{2} + o(t^2)$ и $\sin t = t + o(t^2)$ кад $t \rightarrow 0$:

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos^4 x}{x \sin 3x} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{(1 - \cos x)(1 + \cos x)(1 + \cos^2 x)}{x \sin 3x} = 4 \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - (1 - \frac{x^2}{2} + o(x^2))}{x(3x + o(x^2))} = \frac{2}{3}.$$

$$\text{г)} \lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{1}{\cos x} \right)^{1/\operatorname{tg}^2 x} = \lim_{x \rightarrow 0} e^{\frac{1}{\operatorname{tg}^2 x} \ln \frac{1}{\cos x}} = e^{\lim_{x \rightarrow 0} -\frac{\ln \cos x}{\operatorname{tg}^2 x}}.$$

Применом Лопиталовог правила на последњи лимес добијамо

$$e^{\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin x / \cos x}{2 \operatorname{tg} x / \cos^2 x}} = \sqrt{e}.$$

$$\text{д)} \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\arcsin x - \operatorname{arctg} x}{x^3} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{(1-x^2)^{-1/2} - (1+x^2)^{-1}}{3x^2} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{-\frac{1}{2}(1-x^2)^{-3/2}(-2x) + (1+x^2)^{-2}2x}{6x} = \frac{1}{2}.$$

ђ) Користимо познати лимес $\lim_{t \rightarrow \infty} \left(1 + \frac{1}{t}\right)^t = e$:

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \left(\frac{x-1}{x-2} \right)^{3x} = \lim_{x \rightarrow \infty} \left(1 + \frac{1}{x-2} \right)^{(x-2) \frac{3x}{x-2}} = e^{\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{3x}{x-2}} = e^3.$$

е) Користимо Маклоренове развоје $\sin t = t - \frac{t^3}{6} + o(t^3)$ и $\ln(1+t) = t + o(t)$ кад $t \rightarrow 0$:

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1}{x^2} \ln \frac{\sin x}{x} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1}{x^2} \ln \frac{x - \frac{x^3}{6} + o(x^3)}{x} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1}{x^2} \ln \left(1 - \frac{x^2}{6} + o(x^2) \right) = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1}{x^2} \left(-\frac{x^2}{6} + o(x^2) \right) = -\frac{1}{6}.$$

ж) Коришћењем Маклоренових развоја $\sin x = x + o(x)$ и $\cos x = 1 - \frac{x^2}{2} + o(x^2)$ кад $x \rightarrow 0$ добијамо

$$\sqrt{1+x \sin x} = \sqrt{1+x^2+o(x^2)} \quad \text{и} \quad \sqrt{\cos x} = \sqrt{1-x^2/2+o(x^2)}.$$

Затим се може користити Маклоренов развој $(1+x)^\alpha = 1 + \alpha x + o(x)$:

$$\sqrt{1+x^2+o(x^2)} = 1 + \frac{x^2}{2} + o(x^2) \quad \text{и} \quad \sqrt{1-x^2/2+o(x^2)} = 1 - \frac{x^2}{4} + o(x^2).$$

Дакле, полазни лимес је

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{x^2}{1 + \frac{x^2}{2} - 1 + \frac{x^2}{4} + o(x^2)} = \frac{4}{3}.$$

з) На основу Маклоренових развоја $\operatorname{ch} x = 1 + \frac{x^2}{2} + o(x^2)$ и $\sin x = x - \frac{x^3}{6} + o(x^3)$ кад $x \rightarrow 0$, полазни лимес постаје

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 + \frac{x^6}{2} - 1 + o(x^6)}{\left(x - x + \frac{x^3}{6} + o(x^3) \right)^2} = 18.$$

2. Написати једначину нормале на криву

$$y = \frac{\sqrt{x-1}}{\ln^2 \sqrt{x-1}}$$

у тачки у којој је $x = 10$.

Нека је $f(x) = \sqrt{x-1}$ и $g(x) = \ln^2 \sqrt{x-1} = \left(\frac{1}{2} \ln(x-1)\right)^2 = \frac{1}{4} \ln^2(x-1)$. Тада је $f'(x) = \frac{1}{2\sqrt{x-1}}$, $g'(x) = \frac{\ln(x-1)}{2(x-1)}$, па је

$$y' = \frac{f'g - fg'}{g^2} = \frac{\frac{1}{2\sqrt{x-1}} \cdot \ln^2 \sqrt{x-1} - \sqrt{x-1} \cdot \frac{\ln(x-1)}{2(x-1)}}{\ln^4 \sqrt{x-1}} = \frac{\ln \sqrt{x-1} - 2}{2\sqrt{x-1} \ln^3 \sqrt{x-1}}.$$

Даље је $y'(10) = \frac{\ln 3 - 2}{6 \ln^3 3}$. Приметимо још да је $y(10) = \frac{3}{\ln^2 3}$. Заменом ових вредности у једначину нормале $y - y(10) = -\frac{1}{y'(10)}(x - 10)$ добијамо

$$y - \frac{3}{\ln^2 3} = \frac{6 \ln^3 3}{2 - \ln 3}(x - 10).$$

3. За криву дату параметарски $x = t - \sin t$, $y = 1 - \cos t$ наћи нагиб (извод) за $t = 2\pi/3$.

Овде је $dx/dt = 1 - \cos t$ и $dy/dt = \sin t$, па је $y'(x) = \frac{dy/dt}{dx/dt} = \frac{\sin t}{1 - \cos t}$. Даље је $x(2\pi/3) = 3/2$ и $y'(3/2) = \frac{1}{\sqrt{3}}$.

4. Наћи нагиб тангенте у тачки $(2, -1)$ криве $2y + 5 - x^2 - y^3 = 0$.

Диференцирањем дате једначине добијамо $2y' - 2x - 3y^2y' = 0$, тј. $y' = \frac{2x}{2-3y^2}$. За $x = 2$ и $y = -1$ добијамо $y' = -4$, па је нагиб тангенте у датој тачки -4 .

5. У којим тачкама криве $xy = (1 - x + y)^2$ су тангенте паралелне y -оси?

Да би тангенте биле паралелне y -оси (вертикалне), извод у тим тачкама мора бити бесконачан. Диференцирањем дате једначине налазимо

$$y + xy' = 2(1 - x + y)(-1 + y'), \quad \text{одакле је} \quad y' = \frac{2x - 3y - 2}{3x - 2y - 2}.$$

Ако су тражене тачке облика (a, b) , мора да важи $3a - 2b - 2 = 0$ и $ab = (1 - a + b)^2$, па решавањем овог система добијамо тачке $(0, -1)$ и $(\frac{4}{5}, \frac{1}{5})$.

6. Наћи домен и асимптоте функције

$$\text{а) } y = \frac{2^x + 1}{2^x - 1}, \quad \text{б) } y = \sqrt{\frac{x^3}{x+1}} + x - 1.$$

а) Домен функције је $\mathbb{R} \setminus \{0\}$. Видимо да је

$$\lim_{x \rightarrow 0^\pm} \frac{2^x + 1}{2^x - 1} = \pm\infty,$$

па је права $x = 0$ вертикална асимптота. Даље је

$$\lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{2^x + 1}{2^x - 1} = -1,$$

тј. права $y = -1$ је хоризонтална асимптота кад $x \rightarrow -\infty$. Слично је

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1 + 2^{-x}}{1 - 2^{-x}} = 1,$$

па је права $y = 1$ хоризонтална асимптота кад $x \rightarrow \infty$.

б) Домен ове функције је $\frac{x^3}{x+1} \geq 0$, тј. $(-\infty, -1) \cup [0, \infty)$. Права $x = -1$ је вертикална асимптота, јер је

$$\lim_{x \rightarrow -1^-} \sqrt{\frac{x^3}{x+1}} + x - 1 = \infty.$$

Да бисмо одредили понашање функције кад $x \rightarrow \pm\infty$, можемо користити Маклоренов полином функције $(1+t)^\alpha = 1 + \alpha t + o(t)$ кад $t \rightarrow 0$:

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow \infty} \left(\sqrt{\frac{x^3}{x+1}} + x - 1 \right) &= \lim_{x \rightarrow \infty} \left(x \sqrt{1 - \frac{1}{x+1}} + x - 1 \right) \\ &= \lim_{x \rightarrow \infty} \left(x \left(1 - \frac{1}{2(x+1)} + o\left(\frac{1}{x+1}\right) \right) + x - 1 \right) = \lim_{x \rightarrow \infty} \left(2x - \frac{3}{2} + o(1) \right), \end{aligned}$$

па је права $y = 2x - \frac{3}{2}$ коса асимптота кад $x \rightarrow \infty$. Слично,

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow -\infty} \left(\sqrt{\frac{x^3}{x+1}} + x - 1 \right) &= \lim_{x \rightarrow \infty} \left(-x \sqrt{1 - \frac{1}{x+1}} + x - 1 \right) \\ &= \lim_{x \rightarrow -\infty} \left(-x \left(1 - \frac{1}{2(x+1)} + o\left(\frac{1}{x+1}\right) \right) + x - 1 \right) = \lim_{x \rightarrow -\infty} \left(-\frac{1}{2} + o(1) \right), \end{aligned}$$

па је права $y = -\frac{1}{2}$ хоризонтална асимптота кад $x \rightarrow -\infty$.

7. Испитати ток и скицирати график функције $f(x) = \ln \frac{x-1}{x-2}$.

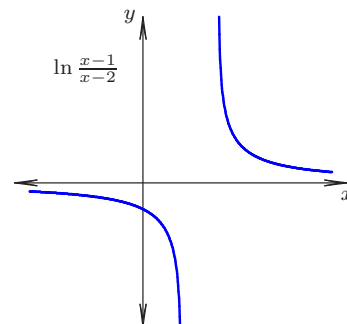
Домен функције је $\frac{x-1}{x-2} > 0$, тј. $x \in (-\infty, 1) \cup (2, \infty)$. Даље је $f(x) \geq 0$ за $\frac{x-1}{x-2} \geq 1$, тј. за $\frac{1}{x-2} \geq 0$.

Следи да $f(x)$ нема нула, негативна је за $x < 1$ и позитивна за $x > 2$.

Функција има вертикалну асимптоту за $x = 1$ (са леве стране) и за $x = 2$ (са десне стране), јер је $\lim_{x \rightarrow 1-} f(x) = -\infty$ и $\lim_{x \rightarrow 2+} f(x) = \infty$. Права $x = 0$ је хоризонтална асимптота, јер је $\lim_{x \rightarrow \pm\infty} f(x) = \ln 1 = 0$.

Први извод је $f'(x) = -1/(x^2 - 3x + 2)$, па функција нема екстремних вредности и опада на домену.

Други извод је $f''(x) = (2x - 3)/((x - 1)^2(x - 2)^2)$, па функција нема превојних тачака ($x = 3/2$ је ван домена), конкавна је за $x < 1$ и конвексна за $x > 2$.

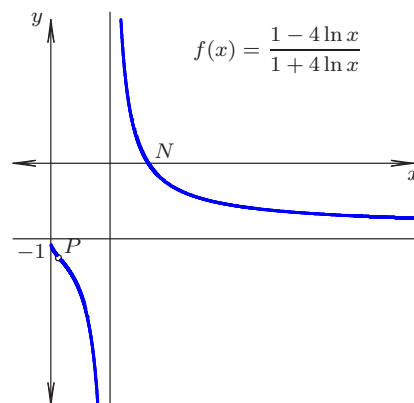

8. Испитати ток и скицирати график функције $f(x) = \frac{1 - 4 \ln x}{1 + 4 \ln x}$.

Домен функције је $(0, e^{-1/4}) \cup (e^{-1/4}, \infty)$, $e^{-1/4} \approx 0.8$. Нула функције је $N(e^{1/4}, 0)$, $e^{1/4} \approx 1.3$. Функција је негативна за $x \in (0, e^{-1/4}) \cup (e^{1/4}, \infty)$, а позитивна за $x \in (e^{-1/4}, e^{1/4})$. Вертикална асимптота је права $x = e^{1/4}$, а $\lim_{x \rightarrow 0+} f(x) = -1$. Хоризонтална асимптота кад $x \rightarrow \infty$ је права $y = -1$. Изводи функције су

$$f'(x) = -\frac{8}{x(1 + 4 \ln x)^2}, \quad f''(x) = \frac{8(9 + 4 \ln x)}{x^2(1 + 4 \ln x)^3}.$$

Како је први извод негативан на домену, закључујемо да функција $f(x)$ свуда опада. Други извод је нула за $x = e^{-9/4} \approx 0.1$ и тада функција има превојну тачку P , позитиван за $x \in (0, e^{-9/4}) \cup (e^{-1/4}, \infty)$ и ту је функција конвексна, а негативан за $x \in (e^{-9/4}, e^{-1/4})$ и ту је функција конкавна.

9. Испитати ток и скицирати график функције $y = \frac{\sqrt{x+2}}{\ln^2(x+2)}$.

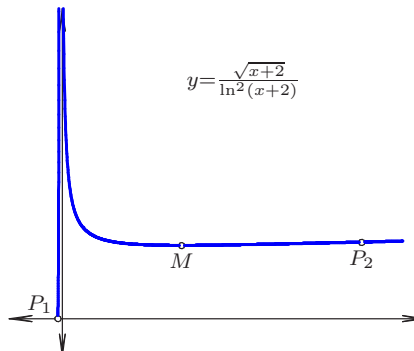
Домен функције је $(-2, -1) \cup (-1, \infty)$. Права $x = -1$ је вертикална асимптота и функција нема других асимптота, јер је

$$\lim_{x \rightarrow -2+} f(x) = 0, \quad \lim_{x \rightarrow \infty} f(x) = \infty.$$

Изводи функције су

$$f'(x) = \frac{\ln(x+2) - 4}{2\sqrt{x+2} \ln^3(x+2)}, \quad f''(x) = \frac{24 - \ln^2(x+2)}{4\sqrt{(x+2)^3} \ln^4(x+2)}.$$

Први извод је позитиван за $x \in (-2, -1) \cup (e^4 - 2, \infty)$ и ту функција расте, негативан за $x \in (-1, e^4 - 2)$ и ту функција опада, а тачка $M(e^4 - 2, e^2/16)$ је локални минимум функције, $e^4 - 2 \approx 52.6$, $e^2/16 \approx 0.5$. Други извод је негативан за $x \in (-2, e^{-2\sqrt{6}} - 2) \cup (e^{2\sqrt{6}} - 2, \infty)$ и ту је функција конкавна, а позитиван за $x \in (e^{-2\sqrt{6}} - 2, -1) \cup (-1, e^{2\sqrt{6}} - 2)$ и ту је функција конвексна. За $x = e^{-2\sqrt{6}} - 2 \approx -1.993$ и $x = e^{2\sqrt{6}} - 2 \approx 132$ функција има превојне тачке P_1 и P_2 редом.

10. Испитати ток и скицирати график функције $f(x) = \frac{x-2}{\sqrt{x^2+2}}$.

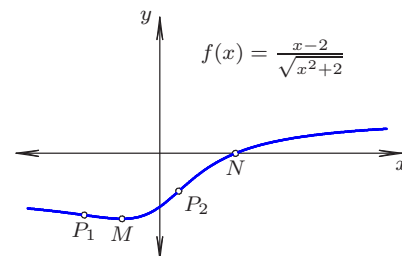
Домен функције $f(x)$ је цео скуп $\mathbb{R}$, јер је $x^2+2 > 0$ за свако $x \in \mathbb{R}$; једина нула је тачка $N(2, 0)$. Да бисмо проверили да ли дата функција има асимптоте, посматрамо лимес

$$\lim_{x \rightarrow \pm\infty} \frac{x-2}{|x|\sqrt{1+2/x^2}} = \lim_{x \rightarrow \pm\infty} \frac{1-2/x}{\operatorname{sgn} x \sqrt{1+2/x^2}} = \pm 1,$$

па $f(x)$ има хоризонталу асимптоту $y = 1$ кад $x \rightarrow \infty$, односно $y = -1$ кад $x \rightarrow -\infty$.

Први извод је $f' = \frac{2(x+1)}{(x^2+2)^{3/2}}$, па је $f' < 0$ за $x < -1$ и ту функција опада, $f' > 0$ за $x > -1$ и ту функција расте, а тачка $M(-1, -\sqrt{3})$ локални минимум функције.

Други извод је $f'' = \frac{-4x^2-6x+4}{(x^2+2)^{5/2}} = -\frac{2(x+2)(2x-1)}{(x^2+2)^{5/2}}$. Дакле, $f'' < 0$ за $x \in (-\infty, -2) \cup (1/2, \infty)$ и ту је функција конкавна, $f'' > 0$ за $x \in (-2, 1/2)$ и ту је функција конвексна; превојне тачке су $P_1(-2, -2\sqrt{2/3})$ и $P_2(1/2, -1)$.

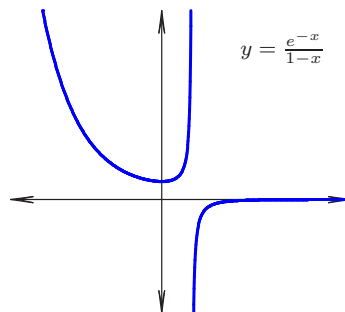
11. Испитати ток и скицирати график функције $f(x) = \frac{e^{-x}}{1-x}$.

Домен функције је $\mathbb{R} \setminus \{1\}$; $f > 0$ за $x < 1$ и $f < 0$ за $x > 1$. Функција нема нула, није ни парна ни непара. Права $x = 1$ је вертикална асимптота, јер је $\lim_{x \rightarrow 1\pm} f(x) = \mp\infty$.

Даље је $\lim_{x \rightarrow \infty} f(x) = 0$ и $\lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{f(x)}{x} = \infty$, па је права $y = 0$ хоризонтална асимптота кад $x \rightarrow \infty$.

Први извод је $f'(x) = \frac{xe^{-x}}{(1-x)^2}$, па функција опада за $x < 0$, расте за $x \in (0, 1) \cup (1, \infty)$ и има минимум у тачки $M(0, 1)$.

Други извод је $f''(x) = \frac{e^{-x}(x^2+1)}{(1-x)^3}$, па је функција конвексна за $x < 1$ и конкавна за $x > 1$.

12. Испитати ток и скицирати график функције $y = (2x-1)e^{-1/x}$.

Домен функције је $\mathbb{R} \setminus \{0\}$, нула функције је $N(1/2, 0)$, $y < 0$ за $x \in (-\infty, 0) \cup (0, 1/2)$ и $f(x) > 0$ за $x \in (1/2, \infty)$. Права $x = 0$ је вертикална асимптота са леве стране, јер је

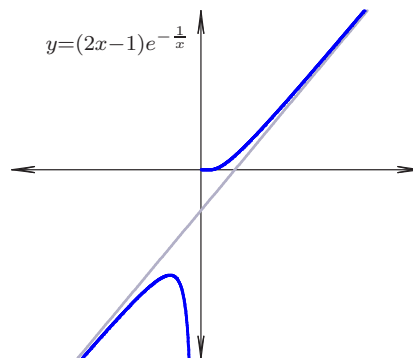
$$\lim_{x \rightarrow 0+} y(x) = 0 \quad \text{и} \quad \lim_{x \rightarrow 0-} y(x) = -\infty.$$

Кад $x \rightarrow \pm\infty$ можемо користити Маколренов развој $e^t = 1 + t + o(t)$ кад $t \rightarrow 0$:

$$\lim_{x \rightarrow \pm\infty} (2x-1)e^{-1/x} = \lim_{x \rightarrow \pm\infty} (2x-1) \left(1 - \frac{1}{x} + o\left(\frac{1}{x}\right) \right) = \lim_{x \rightarrow \pm\infty} (2x-3+o(1)),$$

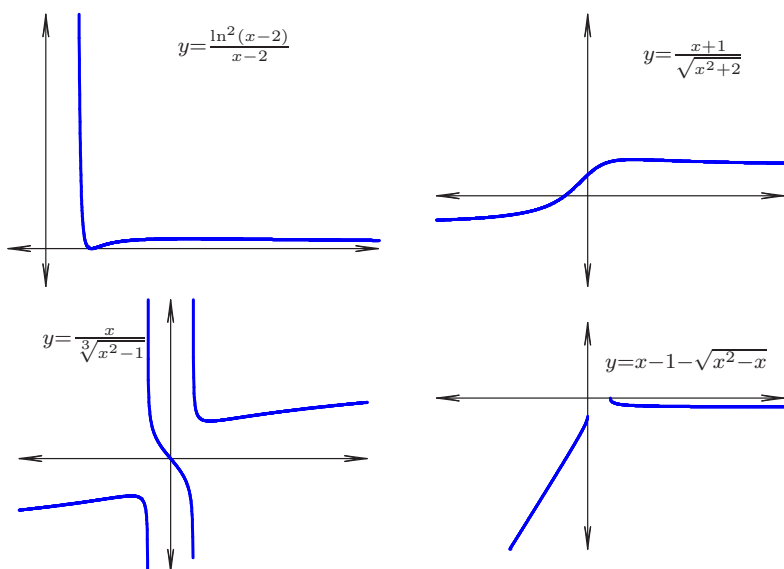
па је права $y = 2x-3$ коса асимптота кад $x \rightarrow \pm\infty$.

Даље је $y'(x) = e^{-1/x} \frac{2x^2+2x-1}{x^2}$, па $y \nearrow$ за $x \in (-\infty, -(1+\sqrt{3})/2) \cup ((\sqrt{3}-1)/2, \infty)$ и $y \searrow$ за $x \in (-(1+\sqrt{3})/2, 0) \cup (0, (\sqrt{3}-1)/2)$. Тачка $(-(1+\sqrt{3})/2, y(-(1+\sqrt{3})/2))$ је локални максимум функције, а тачка $((\sqrt{3}-1)/2, y((\sqrt{3}-1)/2))$ је локални минимум функције. Други извод је $y'' = e^{-1/x} \frac{4x-1}{x^4}$, па је y конкавна за $x \in (-\infty, 0) \cup (0, 1/4)$ и конвексна за $x \in (1/4, \infty)$. Функција има превој у тачки $(1/4, y(1/4))$.

13. Испитати ток и скицирати график функције

$$\text{а) } y = \frac{\ln^2(x-2)}{x-2}, \quad \text{в) } y = \frac{x+1}{\sqrt{x^2+2}}, \quad \text{г) } y = \frac{x}{\sqrt[3]{x^2-1}}, \quad \text{д) } y = x-1-\sqrt{x^2-x}.$$

14. Апроксимирати функцију $\ln(1+x-x^2)$ Маклореновим полиномом четвртог степена.

Користимо познати развој $\ln(1+t) = t - \frac{t^2}{2} + \frac{t^3}{3} - \frac{t^4}{4} + o(t^4)$ кад $t \rightarrow 0$:

$$\begin{aligned}\ln(1+x-x^2) &= x - x^2 - \frac{(x-x^2)^2}{2} + \frac{(x-x^2)^3}{3} - \frac{(x-x^2)^4}{4} + o((x-x^2)^4) \\ &= x - x^2 - \frac{1}{2}(x^2 - 2x^3 + x^4) + \frac{1}{3}(x^3 - 3x^4) - \frac{x^4}{4} + o(x^4) \\ &= x - \frac{3}{2}x^2 + \frac{4}{3}x^3 - \frac{7}{4}x^4 + o(x^4).\end{aligned}$$

15. Развити у Маклоренов полином петог степена функцију $\ln(1+x+x^2+x^3+x^4)$.

На основу формуле $x^5 - 1 = (x-1)(1+x^2+x^3+x^4)$ је $\ln(1+x^2+x^3+x^4) = \ln(1-x^5) - \ln(1-x)$. Сада користимо Маклорнов полином $\ln(1-x) = -x - \frac{x^2}{2} - \frac{x^3}{3} - \frac{x^4}{4} - \frac{x^5}{5} + o(x^5)$ кад $x \rightarrow 0$, па је тражени полином

$$T_5(x) = -x^5 + x + \frac{x^2}{2} + \frac{x^3}{3} + \frac{x^4}{4} + \frac{x^5}{5} = x + \frac{x^2}{2} + \frac{x^3}{3} + \frac{x^4}{4} - \frac{4x^5}{5}.$$

16. Апроксимирати функцију

$$y = (x^2 - 1)e^{-2x}$$

Маклореновим полиномом четвртог степена и проценити грешку апроксимације на интервалу $[0, 1]$.

Првих пет извода су $y'(x) = -2e^{-2x}(x^2 - x - 1)$, $y''(x) = 2e^{-2x}(2x^2 - 4x - 1)$, $y'''(x) = -4e^{-2x}(2x^2 - 6x + 1)$, $y^{(4)}(x) = 16e^{-2x}(x^2 - 4x + 2)$ и $y^{(5)}(x) = -32e^{-2x}(x^2 - 5x + 4)$. Даље је $y(0) = -1$, $y'(0) = 2$, $y''(0) = -2$, $y'''(0) = -4$ и $y^{(4)}(0) = 32$, па је Маклоренов полином четвртог степена

$$T_4(x) = y(0) + \frac{y'(0)}{1!}x + \frac{y''(0)}{2!}x^2 + \frac{y'''(0)}{3!}x^3 + \frac{y^{(4)}(0)}{4!}x^4, \quad \text{тј.} \quad T_4(x) = -1 + 2x - x^2 - \frac{2}{3}x^3 + \frac{4}{3}x^4.$$

Грешка апроксимације је

$$R_4(x) = \frac{y^{(5)}(t)}{5!}x^5, \quad \text{за } t \in (0, x), \quad \text{при чему је } x \in [0, 1].$$

За оцену грешке, нађимо максимум функције $|y^{(5)}(t)|$ за $t \in (0, 1)$:

$$\max_{t \in (0, 1)} |-32e^{-2t}(t^2 - 5t + 4)| < 32e^0 \cdot 4 = 128, \quad \text{па је } |R_4(1)| < \frac{16}{15} \quad \text{за } x \in [0, 1].$$

17. Апроксимирати функцију

$$y = \sqrt[5]{2x-1}$$

Тејлоровим полиномом степена 3 у околини тачке $a = 1$. Користећи овај полином приближно израчунати $\sqrt[5]{1,1}$ и проценити грешку.

Прва четири извода су $y'(x) = \frac{2}{5}(2x-1)^{-4/5}$, $y''(x) = -\frac{16}{25}(2x-1)^{-9/5}$, $y'''(x) = \frac{288}{125}(2x-1)^{-14/5}$ и $y^{(4)}(x) = -8064/625(2x-1)^{-19/5}$. Тејлоров полином трећег степена у тачки $a = 1$ је

$$T_3(x) = y(1) + \frac{y'(1)}{1!}(x-1) + \frac{y''(1)}{2!}(x-1)^2 + \frac{y'''(1)}{3!}(x-1)^3, \quad \text{тј.}$$

$$T_3(x) = 1 + \frac{2}{5}(x-1) - \frac{8}{25}(x-1)^2 + \frac{48}{125}(x-1)^3.$$

Даље је $y(1,1) \approx T_3(1,1) = 1,037184$. За $1 < t < 1,1$ је $(2t-1)^{-19/5} < 1$, па је

$$|R_3(1,1)| < \frac{1}{4!} \frac{8064}{625} \cdot 0,1^4 \approx 5,4 \cdot 10^{-5}.$$

18. Одредити Маклоренов полином другог степена за функцију $y = y(x)$ дату једначином $x + y = \arctg(xy)$.

Прво приметимо да је $y = 0$ за $x = 0$. Диференцирањем дате једначине (по x) добијамо

$$1 + y' = \frac{y + xy'}{1 + (xy)^2},$$

одакле за $x = y = 0$ добијамо $y'(0) = -1$. Даљим диференцирањем добијамо

$$y'' = \frac{(y' + y' + xy'')(1 + (xy)^2) - (y + xy')2xy(y + xy')}{(1 + (xy)^2)^2},$$

одакле за $x = y = 0$ и $y'(0) = -1$ добијамо $y''(0) = -2$. Тражени Маклоренов полином је $T_2(x) = -x - x^2$.

Рада Мутавцић Ђукић